

WYROK KOŃCOWY

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Kraków dnia 22 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Wojciech Żukowski

Protokolant: starszy protokolant Marzena Stępkowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 maja 2017r. w Krakowie

sprawy z powództwa L. L., M. Ł. i S. Ł. syna S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

I. zasądza od strony pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki L. L. kwotę 16.000 (słownie: szesnaście tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 15 listopada 2012 r. do dnia zapłaty,

II. zasądza od strony pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda S. Ł. syna S. kwotę 16.000 (słownie: szesnaście tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 15 listopada 2012 r. do dnia zapłaty,

III. zasądza od strony pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda M. Ł. kwotę 16.000 (słownie: szesnaście tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 15 listopada 2012 r. do dnia zapłaty,

IV. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

V. koszty postępowania wzajemnie pomiędzy stronami znosi.

UZASADNIENIE

Pozwem o zapłatę wniesionym przeciwko pozwanemu (...) S.A. w W., powód S. Ł. syn W. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 100.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 16 października 2012 r. tytułem zadośćuczynienia za śmierć żony H. Ł. zgodnie z art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Na uzasadnienie roszczenia powód powołał że w dniu 9 sierpnia 2004 r. doszło do wypadku komunikacyjnego, na skutek którego poniosła śmierć H. Ł., żona powoda. Sprawca zdarzenia, P. K., został uznany winnym popełnienia czynu z art. 173 § 4 k.k. i skazany wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie, Wydział III Karny, na karę 2 lat pozbawienia wolności. W dacie zdarzenia pojazd sprawcy posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w towarzystwie ubezpieczeniowym pozwanego. Podniósł nadto, że śmierć żony z którą pozostawał w związku małżeńskim przez 35 lat, była dla niego ogromną tragedią, a po jej śmierci w jego życiu powstała ogromna pustka.

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2012 r. powyższe postępowanie połączono do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawami z powództw L. L. i S. Ł. syna S..

W odpowiedzi na pozew (k. 22 i n.) strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jej rzecz od powodów solidarnie kosztów postępowania, w tym odrębnie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu strona pozwana przyznała, że odmówiła wypłaty zadośćuczynień na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. z tytułu śmierci H. Ł., wskazując jednocześnie, iż kwestia, czy można dochodzić wyrównania krzywdy za naruszenie dobra osobistego w postaci więzi pomiędzy rodzicami a dziećmi oraz pomiędzy rodzeństwem na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zarówno w orzecznictwie jak i w doktrynie jest sporna.

Strona pozwana podniosła również zarzut, że instytucja odszkodowania dla członków najbliższej rodziny (art. 446 § 4 k.c.) została wprowadzona do polskiego systemu prawnego dopiero w dniu 3 sierpnia 2008 r. Regulacja ta zatem, zgodnie z zasadą „lex retro non agit” oraz treścią przepisów wprowadzających powyższe unormowania, znajduje zastosowanie jedynie do stosunków prawnych powstałych po dacie 3 sierpnia 2008 r. W okresie poprzedzającym wprowadzenie powołanego przepisu nie wskazywano na możliwość dochodzenia od ubezpieczycieli zadośćuczynienia pieniężnego na podstawie przytoczonych przez powodów przepisów art. 448 k.c. oraz art. 24 § 1 k.c. i nie przyznawano osobom pośrednio poszkodowanym prawa do domagania się zadośćuczynienia za doznane przez nich cierpienia psychiczne.

Zarzuciła nadto strona pozwana, że określający jej zakres odpowiedzialności art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych nie obejmuje roszczeń z tytułu zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej.

Odnosząc się do wysokości dochodzonych roszczeń pozwany podniósł, że kwoty te są zdecydowanie zawyżone, biorąc pod uwagę, że zasądzone zadośćuczynienie nie może być nadmierne. Do pozwu nie zostały dołączone żadne dokumenty wskazujące na załamanie psychiczne powodów po śmierci matki i żony. Powód S. Ł. – ojciec ma dzieci i wnuki, ma więc dla kogo żyć, nie może być zatem uznany za osobę, która stała się samotna i utraciła sens życia.

Strona pozwana zakwestionowała również żądanie zapłaty odsetek od dnia 16 października 2012 r. tj. po dniu wydania decyzji odmawiającej wypłaty zadośćuczynienia, z tego względu, że wyrok zasądający zadośćuczynienie ma charakter konstytutywny i tym samym świadczenie pozwanego staje się wymagalne dopiero po jego uprawomocnieniu, stąd w przedstawionej przez powodów formie jest ono całkowicie nieuzasadnione.

W dniu 11 września 2013 r. zmarł powód S. Ł. syn W.. Postanowieniem z dnia 18 września 2013 r. Sąd zawiesił postępowanie w stosunku do tego powoda w oparciu o przepis art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. Postępowanie podjęto postanowieniem z dnia 7 lutego 2017 r. (k. 170) z udziałem zgłaszających się następców prawnych zmarłego.

Bezspornym w sprawie było, że:

W dniu 9 sierpnia 2004 r. w okolicach B. kierujący samochodem V. (...) P. K. na skutek nie zachowania należytych zasad ostrożności t.j. kierowania samochodem bez dostatecznie uważnego śledzenia sytuacji na drodze z prędkością nie mniejszą niż 107 km/h oraz koncentracji w postaci mikrouśpienia wywołanego zmęczeniem wielogodzinnym prowadzeniem samochodu w ciągu doby, spowodował katastrofę w ruchu lądowym, zagrażającą życiu i zdrowiu wielu osób, a polegającą na uderzeniu kierowanego przez niego samochodu w przestrzeń łączenia tylnego czoła i lewego boku naczepy (...), w wyniku czego, pasażerka samochodu marki V. H. Ł. poniosła śmierć na miejscu.

Sprawca wypadku, kierujący samochodem V., P. K., na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie, Wydział III Karny sygn. akt III K 157/07 został uznany winnym popełnienia czynu zarzucanego mu aktem oskarżenia stanowiącego przestępstwo z art. 173 § 4 k.k. i na mocy tego przepisu został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności, z jednoczesnym warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat.

Sprawca szkody był w dniu 9 sierpnia 2004 r. objęty ochroną ubezpieczeniową wynikającą z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego zawartej z (...) S.A.

Powód S. Ł. syn W. reprezentowany przez (...) Centrum (...) wystąpił do pozwanego o wypłatę odszkodowania w wysokości 140.000,00 zł. Pismem z dnia 15 października 2012 r. pozwany (...) Zakład (...) poinformował o odmowie przyznania zadośćuczynienia z uwagi na brak możliwości dochodzenia zadośćuczynienia przez osoby najbliższe zmarłego w odniesieniu do zdarzeń mających miejsce przed wprowadzeniem przepisu art. 446 § 4 tj. przed dniem 3 sierpnia 2008 r.

S. Ł. syn S., L. L. i M. Ł. są spadkobiercami S. Ł. syna W. jako jego dzieci.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

S. Ł. syn W. w dacie śmierci H. Ł. miał lat 59. Pozostawali małżeństwem przez około 35 lat. Mieli czworo dzieci, z których jedno zmarło jako dziecko. W chwili śmierci H. Ł. dwoje dzieci było pełnoletnich a syn, M., był małoletni. Mieszkał z żoną aż do jej śmierci. Sporów rodzinnych pomiędzy małżonkami nie było. Nie pozostawali w separacji ani nie zamierzali się rozwiść.

S. Ł. syn W. był obecny na pogrzebie H. Ł.. Często bywa na cmentarzu. Nie ożenił się ponownie ani się z nikim faktycznie nie związał. Nadal mieszka z dziećmi. Po śmierci H. Ł. nie leczył się i nie chciał skorzystać oferowanej opieki psychologa. Nie zażywał leków, chociaż miał problemy ze snem.

Dowód: - przesłuchanie powoda S. Ł. syna W., k. 52/2

Przy ustalaniu stanu faktycznego oparł się sąd na dowodzie z przesłuchania powoda S. Ł., które ocenił jako wiarygodne, albowiem nie popadało w sprzeczność z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie.

Sąd zważył co następuje:

Powód S. Ł. syn W. domagał się w niniejszej sprawie zadośćuczynień za śmierć osoby bliskiej – małżonki, zaś po śmierci powoda jego następcy prawni podtrzymali żądanie pozwu. Zgodnie z art. 448 zd. 2 w zw. z art. 445 § 3 k.c. roszczenie S. Ł. syna W. przeszło na jego spadkobierców, albowiem powództwo o to roszczenie zostało wytoczone jeszcze za życia S. Ł. syna W..

Możliwość przyznania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby najbliższej przewiduje obecnie obowiązujący art. 446 par. 4 k.c. który wszedł w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. Śmierć żony powoda miała miejsce w 9 sierpnia 2004 r. a zatem jeszcze przed wejściem ustawy, którą wprowadzono art. 446 par. 4 k.c. W konsekwencji przepis ten nie może znaleźć zastosowania do oceny prawnej żądania powodów. Tym niemniej najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (uchwała SN z dnia 22 października 2010 r. III CZP 76/10, Biul. SN z 2010 r. Nr 10, poz. 11) i sąd rozpoznający niniejszą sprawę pogląd ten podziela. Zgodnie z art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Katalog dóbr osobistych określony w art. 23 k.c. ma bowiem charakter otwarty a ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. objęte są wszelkie dobra osobiste rozumiane jako pewne wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. Do katalogu dóbr osobistych należy np. prawo do intymności i prywatności, płéć człowieka, prawo do planowania rodziny, tradycja rodzinna, pamięć o osobie zmarłej. Trudno byłoby znaleźć argumenty sprzeciwiające się zaliczeniu do tego katalogu także więzi rodzinnych. Więzi te stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej. Nie ma zatem przeszkód do uznania, że szczególna więź emocjonalna między członkami rodziny pozostaje pod ochroną przewidzianą w art.

23 i 24 k.c. (por. uzasadnienie wyżej powołanej uchwały SN z dnia 22 października 2010 r.). Wskutek śmierci żony powoda S. Ł. syna W. właśnie te dobra osobiste powoda w postaci więzi rodzinnej pomiędzy powodem a zmarłą zostały naruszone.

Pokrzywdzonemu przysługują roszczenia o ochronę dóbr osobistych w każdym wypadku, gdy naruszenie dobra osobistego miało charakter obiektywnie bezprawny (art. 24 k.c.). Przesłanką dochodzenia tej ochrony w postaci zadośćuczynienia jest jednak również zawinienie sprawcy naruszenia. Wprawdzie nie wynika z literalnego brzmienia art. 448 k.c., ale co wywieść należy z umiejscowienia tego przepisu w rozdziale regulującym odpowiedzialność za czyny niedozwolone, która to odpowiedzialność co do zasady jest oparta na zasadzie winy (wyrok SN z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1581/2000, OSNC 2004, nr 4, poz. 53; wyrok SN z dnia 1 kwietnia 2004 r., II CK 115/2003, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 września 2004 r., IV CK 707/2003, niepubl.; wyrok SN z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CK 805/2004, niepubl.; wyrok SN z dnia 28 września 2005 r., I CK 256/2005, niepubl.; wyrok SN z dnia 19 stycznia 2007 r., III CSK 358/2006, niepubl.; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 319/2007, niepubl.). Śmierć H. Ł. została spowodowana wypadkiem komunikacyjnym. Sprawca tego wypadku, za którego odpowiedzialność ponosi strona pozwana, został za jego spowodowanie prawomocnie skazany na karę pozbawienia wolności. Tym samym uznać należy, że spełniona jest zarówno przesłanka obiektywnej bezprawności naruszenia dobra osobistego powódki jak i przesłanka zawinionego działania sprawcy naruszenia.

Nie jest również zasadny zarzut strony pozwanej, że zadośćuczynienie z tytułu śmierci osoby bliskiej nie mieści się w zakresie odpowiedzialności strony pozwanej określonym w art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, tj. Dz. U. z 2013 r. Nr 392). Zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela określony w tym przepisie obejmuje także krzywdę jakiej doznała na skutek deliktu nie tylko osoba bezpośrednio jego konsekwencjami dotknięta ale także taka - a jest z nią z pewnością członkiem najbliższej rodziny zmarłego - która na skutek wywołanej tym deliktem śmierci doznała krzywdy wynikającej z nagłego i zupełnie nie spodziewanego zerwania więzi rodzinnych, który to skutek jest także naruszeniem jego dobra osobistego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 grudnia 2012 r. I ACa 1148/12, LEX Nr 1246690, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12, OSNC 2013/7-8, poz. 84). Zatem uznać należy, że strona pozwana z mocy art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. ponosił wobec powoda S. Ł. syna W., a obecnie wobec powodów, odpowiedzialność za zadośćuczynienie należne im z tytułu krzywdy wynikłej ze śmierci H. Ł., skoro w dniu jej śmierci sprawca wypadku był ubezpieczony u strony pozwanej od odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia wziął sąd w pierwszej kolejności pod uwagę okoliczność, że więź rodzinna pomiędzy S. Ł. synem W. a H. Ł. była bliska. Osoby te były małżonkami przez ponad trzydzieści lat. Mieli wspólne dzieci, w tym w chwili śmierci H. Ł. jedno z dzieci było nadal małoletnie. Małżeństwo powoda i zmarłej było faktycznie funkcjonującym związkiem i nie zachodziły okoliczności mogące wskazywać aby miało się zakończyć, w szczególności rozwodem lub separacją, a po śmierci H. Ł. powód nie związał się z inną osobą. Okoliczności te uzasadniałyby przyznanie zadośćuczynienia w znacznej wysokości. Z drugiej strony za miarkowaniem zadośćuczynienia przemawiają okoliczność, że powód nie pozostał po śmierci żony sam, gdyż mieszkał z rodziną. Nadto powód po śmierci żony nie chciał skorzystać z oferowanej pomocy psychologicznej ani nie leczył się, co przemawia za oceną, że odczuwane przezeń dolegliwości psychologiczne nie były nietypowo silne. Uwzględniając powyższe okoliczności uznać należy, że na rzecz powoda S. Ł. syna W. stosownym zadośćuczynieniem jest kwota 48.000 zł. Kwota ta z jednej strony uwzględnia znaczny rozmiar krzywdy powoda, a z drugiej strony w świetle powołanych powyższej okoliczności nie może być oceniona jako nadmiernie wygórowana. W ocenie sądu okoliczność, że wierzytelność o zapłatę zadośćuczynienia przeszła na rzecz osób bliskich powoda, a to jego dzieci, sama w sobie w realiach niniejszej sprawy nie stanowi podstawy do dokonywania dalszych redukcji należnego zadośćuczynienia, jeżeli uwzględni się okoliczność, że wierzytelność ta przeszła na osoby, będące również osobami bliskimi dla zmarłej H. Ł..

Pozwana nie zaprzeczyła następstwu prawnemu powodów po zmarłym. Powodowie nie twierdzili aby dziedziczyli na podstawie testamentu, a zatem należy uznać, że jako dzieci zmarłego dziedziczyli z mocy ustawy w częściach równych. Wierzytelność podlegała z mocy art. 379 § 1 k.c. podziałowi pomiędzy spadkobierców gdyż świadczenie pieniężne będące jej przedmiotem jest podzielne (por. postanowienie SN z dnia 22 stycznia 2015 r. I CZ 117/14, publ. LEGALIS).

Zatem każdemu ze zgłaszających się spadkobierców powoda należy się kwota po 16.000 zł. i kwoty te zasądzone w pkt I, II oraz III sentencji na podstawie wyżej powołanych przepisów.

O żądaniu odsetek za opóźnienie orzeczono zgodnie z art. 481 k.c. zasądzając je od dnia 15 listopada 2012 r., mając na względzie okoliczność, że wprawdzie strony nie przedłożyły dowodu doręczenia wezwań do zapłaty, jednakże z pisma strony pozwanej z dnia 15 października 2012 r. wynika, że w dniu tym niewątpliwie wezwanie do zapłaty do strony pozwanej już dotarło. Zatem, zgodnie z art. 817 § 1 k.c. w zw. z art. 481 k.c., odsetki za opóźnienie w zapłacie należą się od dnia 31 licząc od dnia doręczeniu wezwania, tj. od dnia 15 listopada 2012 r. r. Nie znalazł natomiast sąd podstaw do zasądzania odsetek dopiero od daty orzekania w przedmiocie zadośćuczynienia. Przyjęcie takiej koncepcji w sposób nieusprawiedliwiony promowałoby nie zasługujące na aprobatę działania dłużnika polegające na zwlekaniu z wypłatą zadośćuczynienia, gdyż eliminowałoby podstawową prawną sankcję za niewykonanie tych zobowiązań pieniężnych. Pewien zakres uznaniowości sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu nie nadaje natomiast orzeczeniom zasądzającym świadczenia z tego rodzaju zobowiązań charakteru orzeczenia konstytucyjnego, a to dopiero mogłoby uzasadniać zasądzenia odsetek dopiero od daty wyrokowania.

W dalej idącym zakresie powództwo podlegało oddaleniu jako bezzasadne, o czym orzeczono w pkt IV sentencji.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania pomiędzy orzeczono w pkt V sentencji na zasadzie art. 100 k.p.c. mając na uwadze okoliczność, że powództwo podlegało jedynie częściowemu uwzględnieniu a nadto rozmiar zasądzonych świadczeń zależał w bardzo znacznym zakresie od oceny sądu.